

DE STRIJD VAN DE VERBINDINGSTROEPEN IN ROTTERDAM

Door: luitenant-kolonel b.d. E.H. Brongers

Deze bewerking is voornamelijk ontleend aan de trilogie “Opmars naar Rotterdam” van E.H. Brongers (3e druk Soesterberg 2004). Bronnen en bibliografie m.b.t. dit onderwerp zijn vermeld in Deel 1: “De luchtlanding” en in: “De Slag om de Residentie”; 8e aangevulde druk: Soesterberg 2004 van dezelfde schrijver.

In de vroege morgen van de 10e mei 1940 overschreden het Duitse 18e en 6e Leger onze oostgrens. Ze hadden een gezamenlijke sterkte van ruim 20 divisies. Gelijkijdig werd in het westen van Nederland en voor het eerst in de geschiedenis een grootscheepse luchtlandingsoperatie uitgevoerd. Deze werd uitgevoerd door het Duitse Luchtlandingskorps dat uit twee divisies bestond. Het bestaan van dit korps was buiten Duitsland onbekend. Ze hebben dit tot op die 10e mei op een bewonderenswaardige wijze geheim weten te houden. Eén van de divisies zou rond Den Haag landen, de stad bezetten en vervolgens Koningin, regering en opperbevel gevangen nemen. De uitschakeling van deze hoogste leiding moest automatisch de ineenstorting van het Nederlandse verzet tot gevolg hebben. De andere divisie zou de bruggen bij Moerdijk, Dordrecht en Rotterdam bij verrassing nemen en het tussenliggende terrein bezetten. Snel door Noord-Brabant oprukkende pantser- en infanterie-eenheden dienden dan via deze as naar het hart van Holland door te stoten.

De Duitse luchtmacht diende met overmachtige krachten de operatie te ondersteunen. Zo werd het schijnbaar veilig achter de stellingen liggende Rotterdam direct bij de gevechten betrokken en daarmee ook het tijdens de mobilisatie in die havenstad gelegerde 2e Depotbataljon (Verbindingsstroepen) van het Depot Genietroepen. Een door kogels beschadigde stenen leeuw, door de gemeente Rotterdam in bruikleen aan het VOC te Ede afgestaan, houdt de herinnering levend aan de daden van dit bataljon tijdens de meidagen van 1940. Deze merkwaardige episode uit de geschiedenis van de Verbindingsdienst zal hierna uitvoerig worden belicht.

DE 'EIGEN TROEPEN'

Rotterdam maakte geen deel uit van ons verdedigingssysteem. De stad was het grootste logistieke centrum van ons leger, maar het daarbij behorende militaire personeel was ten enenmale ongeschikt voor het vervullen van gevechtsfuncties. In talrijke magazijnen

waren grote voorraden opgelegd. De bewaking was toevertrouwd aan een infanteriebataljon, dat in vele wachtdetachementen was opgesplitst. Het vliegveld Waalhaven in Rotterdam-Zuid werd bewaakt door een bataljon Jagers. Voorts lagen er opleidingsdepots van de Genie, de luchtstrijdkrachten en de marine. Het Depot Genietroepen was numeriek het grootst, met drie opleidingsbataljons voor respectievelijk verbindings-, verlichtings- en spoorwegtroepen. De sterkte van het Depotbataljon Verbindingsstroepen bedroeg 25 officieren, 142 onderofficieren en 568 overigen. Daarbij zijn inbegrepen 360 dienstplichtigen die op 6 mei - vier dagen voor het uitbreken van de oorlog - in militaire dienst waren gekomen. De bewapening bestond slechts uit pistolen en karabijnen. Automatische wapens ontbraken geheel.

De commandant van het Depot Genietroepen was de kolonel Pieter Wilhelmus Scharroo. Als hoogste plaatselijke chef was hij tevens kantonnementscommandant van Rotterdam. Dat hield onder meer in dat hij in oorlogstijd als de plaatselijke bevelhebber moest fungeren. Als genist was hij tactisch weinig geschoold. Hij voelde dat zelf aan als een gemis. Zijn intelligentie, organisatievermogen en besluitvaardigheid compenseerden dit echter in ruime mate. Scharroo was ook een ijdel man. Hij zag er altijd onberispelijk uit, zorgde er voor dat iedereen hem goed kende en vertoonde zich graag bij alle officiële gelegenheden. Door zijn scherpe verstand, gevoel voor humor en sportiviteit was zelfspot hem echter niet vreemd. Zijn optreden en zijn voorletters P.W. bezorgden hem de bijnaam Prins Willem, maar

velen vonden het grappiger hem Blauwe Piet te noemen. Dit laatste vanwege zijn wat blauwe gelaatskleur en het feit dat hij van een stevige borrel bepaald niet afkerig was. Hij was echter een man die het vertrouwen van zijn mensen genoot.

DE OVERVAL

Het zou te ver voeren om hier de strijd in Rotterdam tot in bijzonderheden te behandelen. Hierover bestaat voldoende literatuur. Er wordt daarom volstaan met het overigens niet geringe - aandeel dat de verbindingsstroepen daarin hebben gehad.

In mei 1940 vormden de verkeersbrug en de spoorbrug over de Nieuwe Maas de enige vaste verbinding tussen het noordelijke en zuidelijke deel van Rotterdam. Deze verbinding loopt via het Noordereiland, een stadsdeel dat door het graven van de Koningshaven van Rotterdam-Zuid was gescheiden en hierdoor een kunstmatig eiland in de rivier was geworden. De verkeersbrug over de Nieuwe Maas heeft de naam “Willemshavenbrug”; die over de Koningshaven “Koninginnebrug”. Zoals bekend wilden de Duitsers deze bruggen bij verrassing nemen. Een overval met parachutisten werd in de dicht bebouwde omgeving niet mogelijk geacht. De rivier leende zich echter uitstekend voor het neerstrijken van watervliegtuigen. Die zouden dan een compagnie luchtlandingsstroepen tot vlak bij de bruggen brengen. Voorts moest nabij het Feyenoordstadion een afdeling van vijftig parachutisten landen, die onverwijd de genoemde compagnie zou versterken.

Tenslotte dienden op Waalhaven gelandetroepen eveneens de bruggen te bereiken om via deze overgangen in het noordelijke deel van Rotterdam door te dringen. Het leek een spectaculaire, maar kansrijke operatie. De bruggen werden immers niet verdedigd en ze waren evenmin van springladingen voorzien.

Bij de bruggen over de Nieuwe Maas begon die oorlog toen om 04.50 uur een twaalfstal Heinkel-watervliegtuigen op de rivier neerstreek. Eén van de toestellen raakte in zijn uitloop een pijler van de spoorbrug, waardoor een vleugel afknapte. De inzittenden landden met behulp van rubberboten op de oevers aan beide zijden van de bruggen. De vijand bestond uit de 11e Compagnie van het 16e Luchtlandingsregiment, versterkt met een groep pioniers; alles onder commando van Oberleutnant Hermann Schrader. Weerstand werd nauwelijks ondervonden.

De Duitsers werden spoedig versterkt door de bij het Feyenoord-stadion afgeworpen parachutisten, die zich met grote snelheid door de nog slapende stad naar de rivierbruggen hadden begeven. Daarbij zou zelfs gebruik zijn gemaakt van een in beslag genomen tramwagen. Het vliegveld Waalhaven kreeg een hevig bombardement te verduren, waarna parachutisten en luchtlandingstroepen na felle gevechten en ten koste van zware verliezen de verdedigers wisten uit te schakelen.

Op de noordelijke Maasoever bezette de tegenstander de Boompjes (de rivierkade ten westen van de bruggen) tot bij de Rederijstraat. Ten oosten van de bruggen nestelde hij zich op het Bolwerk, de Koningsbrug en in het Maasstation. De genoemde Koningsbrug was bij Rotterdammers beter bekend als Vierleeuwenbrug, zo genoemd naar de grote stenen leeuwen op de vier hoekpunten. Verder werd het zware gebouw van de Nationale Levensverzekeringbank - recht tegenover de Willemsbrug - bezet en een mitrailleur-nest ingericht boven de spoorbrugpijler in de Wijnhaven. Ten zuiden van de bruggen nam de vijand stelling op het Noordereiland en bij de overgangen over de Koningshaven. Een groot deel van de versterkingen die vanaf het vliegveld Waalhaven naar de bruggen oprukte, raakte in Rotterdam-Zuid in gevecht met daar gelegerde groepjes Nederlandse militairen. Dat leverde veel vertraging op. Op het Noordereiland arriveerden uiteindelijk het gros van het 3de Bataljon van het 16de Luchtlandingsregiment, een peloton infanteriegeschut, een peloton antitankgeschut en een pioniercompagnie. Het geheel stond onder bevel van Oberstleutnant Dietrich von Choltitz.

Door de opgelopen vertragingen kwam men echter zo laat aan, dat als gevolg van Nederlandse tegenacties de Maasbruggen al onder vuur lagen. Slechts met aanzienlijke verliezen lukte het om een zware mitrailleurgroep en delen van de 9de Compagnie aan de overzijde te krijgen. Daarna bleek het niet meer mogelijk om zich met enige overlevingskans op de bruggen te wagen. Von Choltitz richtte zich toen op het Noordereiland ter verdediging in, om van

daar uit zijn troepen op de noordelijke Maasoever met geschut-, mortier- en mitrailleurvuur te ondersteunen.

VERBINDINGSTROEPEN IN ACTIE

Wat was er ondertussen aan Nederlandse zijde gebeurd? Tijdens de overval had het lawaai van luchtafweergeschut, overgierende vliegtuigen en het bombardement op Waalhaven onze militairen in Rotterdam gealarmeerd. De eerste die op het bureau van de kantonnementscommandant arriveerde was de kapitein H.K. Duhoux, adjudant van kolonel Scharroo. Vanuit zijn kwartier had hij reeds bevolen, alle manschappen van het geniedepot op de Veemarkt te verzamelen voor het in ontvangst nemen van munitie. Dit laatste bracht hem in conflict met de sergeant-beheerder, die vond dat daarbij geteld en geregistreerd moest worden vanwege de later in te leveren patroonhulzen! Hoewel zeer verongelikt, voerde de sergeant de opdracht tenslotte naar behoren uit. Nog vóór de kolonel arriveerde begon Duhoux detachementen uit te zenden. Wat de vijand precies uitvoerde was hem niet duidelijk; wél dat er geen tijd te verliezen was en dat er zo snel mogelijk een beeld van de situatie moest ontstaan.

De binnenkomende berichten waren vaak zeer verward. Het scheen dat de Duitsers de omgeving van de bruggen en het Maasstation hadden bezet. Ook de Vierleeuwenbrug zou in vijandelijke handen zijn. De 2e luitenant Ir. H.A. Rodrigo van de verbindingstroepen kreeg opdracht om met tien rekruten naar dit laatste punt op te rukken, de vijand te verdrijven en de brug te bezetten. Verder ontving de 3de Compagnie verbindingstroepen bevel, het Maasstation te heroveren. De commandant, kapitein J.F. Dohna, had een tachtig man ter beschikking en besloot daarmee van drie zijden aan te vallen. De Duitsers hebben dit niet afgewacht. Bij de nadering van de compagnie trokken zij terug in de richting van de Vierleeuwenbrug.

De ook elders oplevende Nederlandse tegenstand deed hen besluiten hun strijdkrachten bij het belangrijkste object, de rivierbruggen, te concentreren. Door deze ontwikkeling kon het station zonder strijd worden genomen. Het emplacement werd ter verdediging ingericht en gedurende de

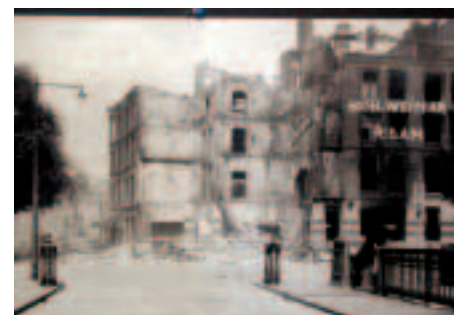
gehele dag werden vuurgevechten geleverd met vijandelijke mitrailleurs en antitankgeschut op het Noordereiland.

Hoe was het ondertussen de luitenant Rodrigo vergaan? Met zijn tien rekruten naderde hij omstreeks 07.00 uur de Vierleeuwenbrug. Onderweg had men een ontmoeting met een zwaar gewonde marinier. Dat maakte een diepe en weinig opbeurende indruk. De genoemde brug bleek inderdaad bezet te zijn. De tegenstander had met mitrailleurs en automatische handvuurwapens stelling genomen in de brugwachtershuisjes en achter de stenen leeuwen. Tegenover deze uitstekend bewapende vijand stond Rodrigo met tien onervaren rekruten, voorzien van karabijnen waarmee ze nauwelijks wisten om te gaan. Een rechtstreekse aanval zou gelijk staan met zelfmoord. De luitenant liet zich niet ontmoedigen en begreep dat hij het op een slimmere wijze moest aanpakken. De huizen schuin tegenover de brug - waarbij het hotel Weimar - schenen een geschikte plaats om stelling te nemen. In een straatje achter deze huizen werd de groep verzameld. Aan de bewoners werd beleefd toestemming gevraagd om op de daken te klimmen. Welnu, dat mocht. Rodrigo liet de helft van zijn patrouille achter en bereikte met de rest het dak van het huis naast hotel Weimar. Daar had men een goed uitzicht op de nog steeds niets vermoedende Duitsers.

De mannen werden opgesteld en de luitenant gaf opdracht te vuren. Het was voor hen een moeilijk moment: voor het eerst schieten op een vijand. De officier bemerkte de nervositeit van zijn mensen en zag de karabijnlopen "achtjes" beschrijven. Instinctief greep hij in, nam de karabijn van de dichtstbijzijnde soldaat en richtte. Het eerste schot was raak. Dat bleek de ban te breken en het zelfvertrouwen te herstellen. Binnen enkele seconden knalde het van alle kanten. De vijand schoot voornamelijk in de richting van de halve groep, die beneden als dekking was achtergebleven. Veel hielp dat niet en er begon bij de Duitsers een paniek te ontstaan.

In zijn kort en zakelijk gevechtsverslag schreef luitenant Rodrigo:

De vijand werd gedwongen de bezetting van de brug op te geven en zich achter enkele auto's die als versperring waren neergezet,

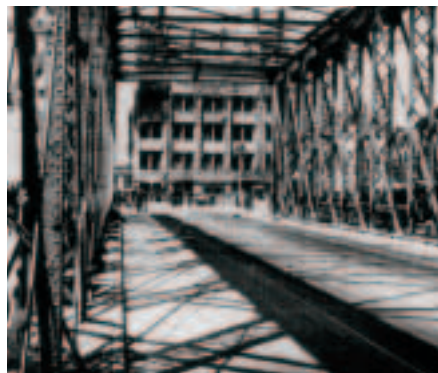

te dekken. Daar werden zij krachtig onder vuur genomen en werden hen verliezen toegebracht.

Op dat moment kwam er hulp opdagen. Langs Haringvliet en Oosterkade naderde de negentig man sterke 2e Compagnie verbindingstroepen onder bevel van kapitein L. van Waegeningh. Ze werd vanaf het Bolwerk en het Noordereiland door antitankgeschut en mitrailleurs bestookt. Er vielen enkele slachtoffers, maar opdringend door huizen en tuinen kon men tenslotte stelling nemen aan de westzijde van het Haringvliet, bij de Vierleeuwenbrug en op de Oosterkade. Deze vuurversterking noodzaakte de vijand, onder achterlating van een antitankgeweer de barricade achter de brug te verlaten. De Duitsers slaagden er niet in die terugtocht te volbrengen; zij werden tot de laatste man neergelegd. De 2e luitenant Rodrigo rapporteerde: Door het verschijnen van het onderdeel van kapitein Van Waegeningh moesten de Duitsers ook deze dekking verlaten en zich opstellen achter de muren van de oprit naar de verkeersbrug. Daar kon echter door mijn detachement overal vuur worden gebracht, zodat van de bezetting van de Vierleeuwenbrug en de versperring niet één man is teruggekeerd. Een vijandelijke patrouille van vijf man trachtte een achtergebleven antitankgeweer te heroveren, maar moest na enkele meters ijlings terugkeren. Ze kregen daarbij zonder twijfel gewonden. Alleen in de huizen van het Bolwerk konden zij zich nog handhaven. Toen het onderdeel van kapitein Waegeningh zich in de huizen aan de zuidzijde van het Haringvliet had genesteld, werd langzamerhand de taak van mijn detachement overbodig en om ongeveer 15.00 uur heb ik mij, op aanwijzing van de kapitein, onder zijn bevelen gesteld. Daarbij heb ik mij, met de daar eveneens aangekomen vaandrig Walrus, belast met bijzondere opdrachten.

Het antitankwapen kon even later buitgemaakt worden door twee vrijwilligers, de sergeant Verver en de dienstplichtig soldaat Van der Werff. Ze wisten het onder vijandelijk vuur met een twintigtal bijbehorende patronen in de eigen stelling te brengen, waar het ogenblikkelijk in gebruik werd genomen. De compagnie van kapitein Van Waegeningh beschikte over één "versierde" lichte mitrailleur. In twee andere werd door de vijand voorzien, toen het luitenant Rodrigo in de eerste avonduren lukte, om uit een aan de Oosterkade liggend Duits watervliegtuig twee mitrailleurs met 22 gevulde patroontrommels buit te maken. Hij werd daarbij zonder succes door de Duitsers beschoten. Voor beide wapens werd een bediening uitgezocht en geïnstrueerd. Eén van deze mitrailleurs kreeg een plaats bij het Maasstation, de andere bleef bij de compagnie. De situatie was nu zo, dat de verbindingstroepen van het 2e Depotbataljon met de 3e

Compagnie het rivierfront bij het Maasstation vormden. Daarop sloot de 2e Compagnie naar het westen aan en grendelde bij de Oude Haven en het Haringvliet de gehele oostelijke flank van het Duitse bruggenhoofd af. De Vierleeuwenbrug met onmiddellijke omgeving werd door haar vuur beheerst. Later nestelde een compagnie van het 3e Depotbataljon (Verlichtingstroepen) zich langs de noordzijde van het Haringvliet en verdiepte als het ware de ingenomen stelling. Door bliksemsnel optreden was hiermee de Duitsers de kans ontnomen, de stad via de omschreven sector binnen te rukken. Bovendien werd voorkomen dat de tegenstander op de noordelijke rivieroever een sterk bruggenhoofd vormde. Indien het hem namelijk was gelukt, het door de Oude Haven, Scheepmakershaven en Leuvehaven gevormde kunstmatige eiland met de daarover liggende bruggen tijdig in handen te krijgen, zou hij een bijna onaantastbare positie hebben ingenomen. Zoals gezegd had het verbindingspersoneel dit aan de oostzijde verhinderd. Maar ook bij de Nederlandse tegenacties op het noordelijk- en westelijk deel van het bruggenhoofd speelde het een belangrijke rol. Al zeer vroeg in de morgen was de cadet/vaandrig F.C. de Boer van de 1e Compagnie verbindingstroepen met een haastig bijeengebrachte sectie naar het Witte Huis gestuurd. Vanuit dit hoge gebouw op de hoek van de Gelderse kade, tegenover het Bolwerk, kon een flink stuk van de omgeving worden beheerst. Hoewel ervan verschillende kanten vuur op lag, kon men zich via een brandtrap toegang verschaffen. De vaandrig verdeelde zijn mensen over enkele verdiepingen zodanig, dat naar drie zijden vuur kon worden gebracht. Even later kreeg hij bezoek van kapitein H. van der Sluys, die door kolonel Scharroo op verkenning was gezonden. De kapitein zegt in zijn rapport: "in het Witte Huis waren de mannen over verschillende vertrekken verdeeld. Mariniers waren er toen nog niet. Op de bovenverdieping heb ik de omgeving in ogenschouw genomen. Ik beschikte niet over een kijker. Nabij de Willemsbrug zag ik Duitsers. Ik heb een schetsje gemaakt van wat ik zag. Er werd veel geschoten. Plotseling werd ik geraakt en viel op de grond. De kogel was onder mijn oksel naar binnen gegaan en aan de rug-

zijde, vlak bij mijn ruggengraat naar buiten gekomen, zonder echter vitale delen te raken. Cadet-vaandrig De Boer heeft een noodverband aangelegd. Ik zei hem de twee mensen die bij mij waren met mijn gegevens terug te zenden naar de kantonnementscommandant. In dit verslag stond waar ik de Duitsers had gezien, waar vijandelijk vuur viel en uit welke huizen geschoten werd. Daarna werd ik naar het ziekenhuis aan de Coolsingel gebracht en voorlopig behandeld."

Door juist op tijd het Witte Huis te bezetten werd belet dat de vijand over de nabijgelegen Jan Kuitenbrug de stad in noordelijke richting binnenviel. Aan een meer offensief optreden viel niet te denken. De op de Willemsbrug zichtbare Duitse mitrailleurgroepen en motorrijders konden door de karabijnen onvoldoende onder vuur worden genomen. Cadet-vaandrig De Boer vroeg daarom versterking met mitrailleurs. Die hulp kwam snel opdagen. Op verzoek van kolonel Scharroo begaven twee groepen mariniers zich met twee lichte mitrailleurs op pad, onder bevel van de 2e luitenant der Mariniers E.H.J. Menger. De mitrailleurs werden zodanig opgesteld dat zowel de Willemsbrug als het Bolwerk in het schootveld lagen. Vervolgens nam luitenant Menger het commando van cadet-vaandrig De Boer over.

Het 300 meter ten noorden van de spoorbrug gelegen Beursstation was inmiddels door mariniers en rekruten van het genie depot en door mariniers bezet. Daarbij bevond zich de sergeant B. Horst en nog enkele militairen van de verbindingstroepen. Bij een verkenning in de omgeving maakte de sergeant al vlug zijn eerste krijgsgevangene. In de loop van de dag kreeg hij diverse taken te vervullen. Onder meer verschaftte hij waardevolle gegevens door zijn waarnemingen vanaf daken van gebouwen in de buurt van het Duitse bruggenhoofd. Later kreeg hij de weinig benijdenswaardige opdracht om uit het pand Bolwerk no. 14 wapens buit te maken, die daar door de Duitsers zouden zijn achtergelaten. Om dit uit te voeren moest de sergeant zich in het gebied tussen beide fronten begeven. Met enkele soldaten werd de Jan Kuitenbrug overschreden. De straat bood een sinistere aanblik. Kogels ricochetteden en rondom lagen gesneuveld Duitsers. Onder vuur genomen vanaf het Noordereiland wist de patrouille tot het aangewezen huis door te dringen. De deur bleek op slot te zijn en de ramen waren te hoog om binnen te klimmen. Plotseling sloeg een bundel kogels in de deur ter hoogte van het hoofd van sergeant Horst, waardoor hij aan een oor gewond raakte. Het werd duidelijk dat zijn groepje slechts als een gemakkelijke schietschijf fungeerde en dat er onder deze omstandigheden niets te ondernemen viel. Men besloot dan ook

tot de terugtocht. Een mitrailleur en enkele pistoolmitrailleurs van gesneuvelde Duitsers werden daarbij meegenomen.

Bij de acties tegen de westelijke flank van het Duitse bruggenhoofd werd eveneens door verbindingspersoneel deelgenomen. Omstreeks 10 uur kreeg de 1e luitenant P.M. Kautz van de 1e Compagnie bevel om met de sergeanten 1e klas Van der Velde en Bekius en twintig soldaten te verkennen en daarbij zo ver als mogelijk was, naar de Maasbruggen op te dringen.

De soldaten waren vier dagen tevoren onder dienst gekomen en de meeste van hen kregen op die 10e mei voor het eerst een karabijn in handen. Maar - zo merkte sergeant Van der Velde in zijn rapport op - we waren wel in het bezit van helmen! Na een korte instructie was het bonte gezelschap op weg gegaan. Toen men ter hoogte van de Rederijstraat de brug over de Scheepmakershaven wilde passeren, bleek die overgang onder scherp gericht vuur van een vijandelijke mitrailleur te liggen, die op de hoek Boompjes-Rederijstraat stond opgesteld. Luitenant Kautz besloot de haven direct ten oosten van de brug met behulp van enkele bootjes over te steken. Hoewel daarbij vuur werd ontvangen, lukte dat zonder verliezen. Daarna werd via de huizen de Boompjes bereikt. Omdat deze rivierkade onder vuur lag, ging men over de daken van de huizen in de richting van de Maasbruggen. De genoemde Duitse mitrailleur bij de Rederijstraat werd kort daarna door militairen van het in Rotterdam gelegen infanteriebataljon vernietigd. Dit onder luid gejuich van belangstellende burgers, die in het begin alles als een spannende wildwest film beleefden. Eerst toen er Nederlandse militairen en burgers vielen, begon men langzamerhand de ernst van de toestand in te zien. Toch bleef het veel moeite kosten, dit soort goed bedoelde, maar gevaarlijke en hinderlijke belangstelling te weren.

We keren terug naar de mannen van luitenant Kautz. Bij de Grote Draaisteeg gekomen, moest men vanaf de daken weer naar beneden om dit straatje over te steken. Daar werd een tien man sterke patrouille van de verlichtingstroepen aangetroffen, onder bevel van de 2e luitenant J.D.A. Strijers en de 2e luitenant der Mariniers T. Jonkman. Besloten werd, gezamenlijk de weg te vervolgen. Luitenant Kautz liet ter plaatse sergeant Van der Velde met acht man achter, om in de rug gedekt te zijn. Het Nederlandse stafwerk over de strijd te Rotterdam zegt over het verdere verloop van de opmars: Beide patrouilles vervolgden hun weg, daarbij huis na huis doorzoekend, aanvankelijk zonder op vijand te stuiten. Na korte tijd onder dekking van de oprit naar de Maasbrug, over de Boompjes vooruit te zijn gekomen, moest dit door vijandelijk vuur worden gestaakt en weer over en door de huizen voor-

waarts worden gegaan. Hierbij kon uit de ramen van de huizen werkzaam vuur op de vijand worden gebracht, waarbij het lukte een vijandelijk mitrailleursoest op de oprit van de Willemsbrug te vernietigen en vijandelijke motorrijders die over de brug reden, neer te schieten. Uit huizen waar de telefoon nog werkte, werden de kantonnementscommandant en de commandant van station Beurs van de vorderingen op de hoogte gehouden. Van de overzijde van de Maas werd het vuur van de patrouilles hevig beantwoord, hetgeen een ernstig gewonde veroorzaakte.

Om 12.30 uur bereikten de voorste mensen het dicht bij de bruggen gelegen Maashotel. Daar werd op een Duitse post gestoten en na een kort vuurgevecht moest men weer terug. Ondertussen was het luitenant Kautz weer gelukt de kantonnementscommandant aan de telefoon te krijgen, die hem de hulp van een compagnie mariniers toezegde. Het gevechtsrapport van de luitenant vermeldt dat omstreeks 15.00 uur een sectie mariniers en matrozen onder bevel van een adjudant-onderofficier de Scheepmakershaven overstak. Veel gebeurde er niet; men zei order te hebben gekregen, ter plaatse de rest van de compagnie af te wachten om die - indien nodig - met vuur te steunen. Toen er om 17.00 uur nog steeds geen compagnie was verschenen, werd eindelijk een groep mariniers, voorzien van handgranaten en een lichte mitrailleur, ter beschikking gesteld. Luitenant Jonkman nam het bevel over deze afdeling op zich. Samen met de patrouilles Kautz en Strijers begon de hernieuwde opmars naar de bruggen. Het reeds geciteerde stafwerk geeft de volgende beschrijving: Gezamenlijk drongen zij over het dak opnieuw het Maashotel binnen. De Duitse bezetting met handgranaten aangevallen - vluchtte. Vier politieagenten, een infanterist en twee burgers die aldaar waren opgesloten, werden bevrijd. Uit het Maashotel en van de daken van enige nabijgelegen panden, werden de Duitsers die zich op de oprit van de Willemsbrug hadden ingegraven en zich achter trams en auto's verdekt hadden opgesteld, werkzaam onder vuur genomen en onder zware verliezen geheel verdreven. In het onder de oprit gelegen viaduct en in het gebouw van de Nationale Levensverzekeringbank waren zij echter voor het Nederlandse vuur onbereikbaar.

Er volgde nu een periode van betrekkelijke rust. Duitsers waren niet meer zichtbaar en ook op de bruggen waagden zij zich niet meer. De luitenants Kautz, Strijers en Jonkman overlegden hoe ze de opmars konden voortzetten. Plotseling leek de hel los te barsten, toen vijf op het Noordereiland opgestelde mortieren het Maashotel onder steil invallend granaatvuur namen. In enkele ogenblikken telde het Nederlandse deta-

chement drie doden en verscheidene gewonden. Het hotel veranderde binnen de kortste tijd in een laaiende vlammenzee en moest snel worden ontruimd. De brand greep zo vlug om zich heen, dat het zelfs niet meer mogelijk was, de gesneuvelden mee te nemen. Over een door mariniers vervaardigde brug van aan elkaar gebonden boten, trok men over de Scheepmakershaven terug. De patrouilles werden daarbij beschoten door een vliegtuig, dat tevens bommen wierp op de Blaak en het Beursplein.

De acht man van sergeant Van der Velde die nog steeds bij de Grote Draaisteeg als rugdekking in stelling lagen, werd toegeschreeuwd dat zij moesten volgen. Er werd iets teruggeroepen, maar men schijnt het niet begrepen te hebben. Het groepje is nog een tijd gebleven en nam deel aan de gevechten langs het rivierfront. Men slaagde er in een vijandelijke mitrailleur buit te maken en twee Duitsers - een officier en een gewonde soldaat - gevangen te nemen. Beiden werden in de stad afgeleverd. Bombardementen en beschietingen legden op den duur de gehele Boompjes in de as. Toen ook de omgeving van de Grote Draaisteeg in vlammen opging, trok de groep een 500 meter terug en nam opnieuw stelling nabij een Nederlands mitrailleursoest. Hoewel de actie langs de Boompjes in een terugtocht eindigde, was die niet vergeefs geweest. De Duitsers hadden zware verliezen geleden en hun bruggenhoofd was tot nog kleinere proporties teruggebracht. De Maasbruggen lagen nu in een ondoordringbaar kruisvuur van Nederlandse wapens. Hierdoor kon de vijand zijn verliezen op de noordelijke Maasoever niet meer aanvullen. Slechts in het zware gebouw van de Nationale Levensverzekeringbank aan het noordelijke einde van de Willemsbrug en in enkele huizen op het Bolwerk kon de vijand zich tot het einde van de mei-oorlog handhaven. Een einde dat op de vijfde oorlogsdag door het bekende terreurbombardement op de havenstad werd ingeleid. Hoe de aanvallen op het bruggenhoofd door de tegenstander werden ervaren, blijkt onder meer uit het hierna volgende citaat uit het dagboek van een later gesneuveld Duitse soldaat. Deze bevond zich op het Noor-

dereiland en behoorde tot hen die over de brug naar voren werden gestuurd. Namen duidde hij slechts met de eerste letter aan: 10 mei 1940. We hielden het bruggenhoofd. Tegenover het eiland woeden verschrikkelijke gevechten. De beste kameraden zijn gesneuveld. De een na de ander wordt teruggebracht. Om 19.00 uur legt de 12e Compagnie een rookgordijn voor ons. Een sectie infanterie rukt op naar de bataljonscommandopost. Daar ligt er weer een op de baar; onze jonge luitenant P. met een buikschot. "Commandant, het gaat werkelijk niet, daar komt geen mens doorheen," zegt hij met zijn laatste krachten; dan slaat hij achterover. Toch vallen we nog éénmaal aan. Ook dit bruggenhoofd moet in onze handen blijven, want vooraan liggen R. en G. met hun laatste mensen ingesloten. Walter R. voert ons nu aan. Maar ook wij kunnen de brug niet over. De een na de ander stort neer. R... trekt zich terug. B..., W..., W..., O..., W..., K... en zo vele andere goede kameraden zijn gevallen.

Ondertussen werd er bij de Maasbruggen nog veel over en weer geschoten. Het is interessant te lezen, hoe de Duitsers de toestand daar beoordeelden. In zijn in 1955 verschenen studie over de strijd van het luchtlandingen van het 16e Regiment schrijft Oberst H. Langmann: Er ontstaan verbitterde gevechten die aan beide zijden zeer verliesrijk zijn. De 11e Compagnie verliest de compagniescommandant, twee sectiecommandanten en bijna alle onderofficieren. Maar de rest van de compagnie wijkt geen voetbreed. De na korte tijd arriverende parachutisten en de 9e Compagnie worden onmiddellijk in deze strijd gewikkeld en lijden eveneens zware verliezen. Het lukt echter, het door de bezetting van enkele huizen aan de noordzijde van de bruggen gevormde bruggenhoofd te behouden, het eiland op de Maas vast in handen te krijgen en de bruggen naar het zuiden open te houden.

BESLUIT

Zoals uit het voorgaande bleek, hebben de verbindingstroepen een niet gering aandeel gehad in de afgrenseling en het terugdringen van het Duitse bruggenhoofd. Zij hebben er hierdoor mede aan bijgedragen de vijand in Rotterdam een tijdelijk halt kon worden toegevoerd, waardoor onze troepen bij Den Haag de mogelijkheid en de tijd kregen, de daar gelande parachutisten en luchtlandingstroepen in het defensief te dringen en grotendeels onschadelijk te maken. Hierdoor konden koningin en regering tijdig uitwijken en werd een regeringcapitulatie voorkomen. Voorts werden we in staat gesteld ruim 1250 van 1634 krijgsgevangenen over zee naar Engeland af te voeren, evenals grote hoeveelheden goud van de Nederlandse Bank. De Duitse luchttransportvloot leed ongekend hoge verliezen. Talrij-

ke schepen van onze handelsvloot en de marine kregen de kans om hun bijdrage aan de geallieerde strijd te leveren.

We keren nog eenmaal terug naar de verbindingstroepen in Rotterdam. In de loop van de 11e en 12e mei werden ze geleidelijk van hun fronttaken ontheven en afgelost door haastig aangetrokken veldlegeronderdelen. Op de meeste plaatsen kostte dat wel enige moeite. De mitrailleurs van de infanterie wilden ze graag accepteren, maar voor de rest vond men het maar onzin. Gesterkt door hun successen, achtten zij zich beter in staat de strijd te voeren dan de geofefende troepen die - zo redeneerde men - de situ-

atie in de stad toch niet kenden. Uit een dergelijke reactie spreekt reeds het élan waarmee de jonge rekruten hun taken hebben uitgevoerd. Dat élan is vooral opmerkelijk indien we bedenken dat verreweg de meeste van hen op 10 mei 1940 voor het eerst een karabijn afvuurden, dat zij voor het gevecht noch bestemd, noch opgeleid waren en dat zij vochten tegen een uitmuntend getrainde, grotendeels uit beroepssoldaten bestaande vijand, die ruim van moderne wapens was voorzien. Hun verontwaardiging, persoonlijk initiatief, moed en vindingrijkheid moeten de verklaring vormen voor hun opvallende resultaten.

Collega Lkol b.d. Eppo Brongers is een buitengewoon actief schrijver. In het afgelopen jaar zijn bij de uitgeverij Aspekt te Soesterberg de volgende boeken van zijn hand verschenen:

- 11e druk van GREBBELINIE 1940 (aanzienlijk aangevuld en geactualiseerd)
- 8e druk van DE SLAG OM DE RESIDENTIE (idem)
- 1e druk van THE BATTLE FOR THE HAGUE (Engelse vertaling van De Slag om de Residentie)
- 3e aangevulde druk van de trilogie OPMARS NAAR ROTTERDAM
- 4e sterk aangevulde druk van "Een dag oorlog in Zuid-Limburg", verschenen onder de nieuwe titel: OORLOG IN ZUID-LIMBURG - 10 MEI 1940
- In 2005 zal tevens de 7e aangevulde druk van AFSLUITDIJK 1940 verschijnen.

Bijzonder is om te melden dat de 1e druk van het boek THE BATTLE FOR THE HAGUE een internationale Award heeft gewonnen bij STONE&STONE in de USA. Deze uitgever van Tweede Wereldoorlog boeken preest het boek als een van de plezierigste verrassingen van het jaar 2004. Een recensie van het boek en meer informatie kunt u vinden op de website van Stonebooks: <http://stonebooks.com/archives> De redactie van de Intercom feliciteert Lkol b.d. Brongers met deze prijs en is trots dat deze internationaal bekende schrijver een bijdrage wil leveren aan ons verenigingsblad.